

5 ŠTIRI PODROČJA SPECIALIZACIJE

5.1 Uvod

5.2 Štiri področja specializacije – kratki opisi

5.3 Temeljne kompetence

5.3.1 Temeljne kompetence na področju svetovanja

5.3.2 Temeljne kompetence na področju izobraževanja

5.3.3 Temeljne kompetence na področju dela z organizacijami

5.3.4 Temeljne kompetence na področju psihoterapije

5 ŠTIRI PODROČJA SPECIALIZACIJE

5.1 Uvod

Teorija in praksa transakcijske analize se uporabljata na štirih področjih, ki se imenujejo štiri področja specializacije. Pri odločanju za izobraževanje in certifikacijo je mogoče izbirati med področji svetovanja, izobraževanja, dela z organizacijami in psihoterapije.

5.2 Kratki opisi

A. Specializacija na področju svetovanja: TA-svetovanje je strokovna aktivnost v okviru dogovornega odnosa. Svetovalni proces klientom omogoča, da razvijajo zavedanje, načine reševanja in veščine za ravnanje s težavami ter osebni razvoj v vsakdanjem življenju, kar dosežejo z izboljšanjem svojih moči, lastnih virov in delovanja. Cilj svetovalnega procesa je povečati avtonomijo v odnosu do svojega socialnega, strokovnega in kulturnega okolja.

B. Specializacija na področju izobraževanja je namenjena izvajalcem, ki delujejo na področju izobraževanja v predšolski vzgoji, šolah, univerzah in v podiplomskem izpopolnjevanju. Specializacija na področju izobraževanja se ukvarja tudi s podpora otrokom, mladostnikom in odraslim v družini, instituciji ali družbi. Delo je lahko usmerjeno v razvijanje izobraževalnih skupin in institucij. Cilj je spodbujanje osebne in strokovne rasti, tako v izobraževalnem kot v družbenem pogledu.

C. Specializacija na področju dela z organizacijami je namenjena izvajalcem, ki delajo v organizacijah ali za organizacije in pri tem upoštevajo tako referenčni okvir organizacije, kot tudi razvoj organizacije. Delo na tem področju je usmerjeno v razvoj, rast in povečanje učinkovitosti ljudi, zaposlenih v organizacijah.

D. Specializacija na področju psihoterapije je namenjena izvajalcem, ki klientom pomagajo najti pot do samouresničitve, zdravljenja in sprememb. Psihoterapevtski proces klientu omogoči prepoznati in spremeniti arhaične, samoomejevalne vzorce – "ukvarjanje z bolečino v preteklosti in sedanjosti, da lahko v prihodnosti zaživijo svobodno življenje." Cilj tega področja specializacije je, da klienti razvijejo razumevanje sebe in odnosov, v katere vstopajo, ter si ustvarijo možnosti, da živijo življenje na zavesten, ustvarjalen in spontan način, odprt k intimnosti. Verjetno obstajajo nacionalne zakonske omejitve za prakticiranje psihoterapije, zato je pomembno, da se specializanti v izobraževanju o izboru tega področja specializacije pogovorijo s svojim odgovornim supervizorjem.

5.3 Temeljne kompetence

Delovne skupine so za vsako posamezno področje sestavile nabor temeljnih kompetenc certificiranih transakcijskih analitikov. V opisanih temeljnih kompetencah so navedena znanja, stališča in veščine, ki jih morajo imeti certificirani transakcijski analitiki na vseh področjih delovanja.

5.3.1 Temeljne kompetence na področju svetovanja

Temeljni premisleki

Temeljne kompetence, določene za področje svetovanja, so namenjene vodenju učiteljev pri

načrtovanju kurikula za specializacijsko izobraževanje. V nadaljevanju poglavja je opis interdisciplinarnih in specifičnih znanj, ki jih delavci, vpeti v področje svetovanja, potrebujejo za delo, ter stališča, veščine in vrednote za zadovoljevanje potreb klientov in njihovih socialnih sistemov¹.

Navedene temeljne kompetence opisujejo strokovne aktivnosti transakcijskega analitika na področju svetovanja.

Transakcijsko analizo na področju svetovanja je mogoče uporabljati na dveh ravneh:

= komplementarno svetovanje (ali uporaba svetovalnih veščin) je delo na različnih psihosocialnih in socialno-izobraževalnih področjih, kot tudi na drugih socialnih, psiholoških, medicinskih, pravnih in ekonomskih področjih;

= primarno svetovanje je svetovanje v zasebnih praksah, svetovalnih središčih, prostovoljnih, neprofitnih in profitnih organizacijah itd.

Upošteva holistično naravo izobraževanja v transakcijski analizi obsega opis temeljnih kompetenc:

= tri osnovne kompetence: osebna kompetenca, socialna kompetenca in tehnična kompetenca, poleg tega pa še

= deset specifičnih svetovalnih kompetenc.

Osnovne kompetence obsegajo splošna znanja, ki zahtevajo uporabo kognitivnih, osebnostnih in socialnih veščin.

Svetovalne kompetence so poklicno specifične, uporabljajo se za izpolnitev posebej določenih pogojev za razreševanje problemov na področju svetovanja. Vsaka od teh svetovalnih kompetenc temelji na navedenih treh osnovnih kompetencah.

Eatina definicija transakcijske analize na področju svetovanja

Transakcijska analiza na področju svetovanja je strokovna dejavnost v okviru dogovornega odnosa. Klientom ali socialnim sistemom klientov (1) svetovalni proces omogoča, da razvijajo zavedanje, možnosti in veščine za ravnanje s problemi. Z uporabo svojih močnih področij in osebnih virov razvijajo tudi veščine za osebni razvoj in delovanje v vsakdanjem življenju. Cilj svetovalnega procesa je povečati avtonomijo v odnosu do socialnega, strokovnega in kulturnega okolja. Področje svetovanja izberejo tisti strokovnjaki, ki delujejo v sociopsiholoških in kulturnih panogah. Nekaj primerov uporabe svetovanja: socialno varstvo, zdravstveno varstvo, pastoralno delo, preventiva, mediacija, procesna podpora, multikulturalno delo in humanitarne aktivnosti.

Temeljne kompetence transakcijskih analitikov – svetovalcev

1 Osnovne kompetence – interdisciplinarne veščine

1.1 OSEBNA KOMPETENCA

¹ (1) Termin "klientov socialni sistem" se nanaša na okolje klientov, različnih skupin in podskupin, katerim klienti pripadajo (kot npr. družina, širša družina, delovna skupina, kulturna/verska skupina ipd.).

Osebnostne veščine, vezane na značaj: vrednote, stališča, vedenje in značajske poteze, kot so iniciativnost, aktivnost in strast do učenja.

Pojasnilo: Sposobnost ukvarjanja z lastnimi osebnostnimi potezami, potrebami in pričakovanji, prednostmi in omejitvami in upoštevanje etičnih smernic EATA in ITAA.

1.2 SOCIALNA KOMPETENCA

Osnovne socialne veščine, kot so sodelovanje, razreševanje konfliktov in pogajalske sposobnosti.

Pojasnilo: Sposobnost komuniciranja in interakcij s klienti, tako individualno kot v skupinah, s kolegi in drugimi ljudmi v strokovnem okolju na podlagi filozofskih predpostavk transakcijske analize.

1.3 TEHNIČNA KOMPETENCA

Osnovne teoretične in metodološke veščine, kot je vodenje procesa v smeri razvijanja odnosov, reševanja problemov in dogovornega dela, vključujejo znanje filozofije in teorije transakcijske analize.

Pojasnilo: Sposobnost razumevanja in razvrščanja dejstev in situacij ter metodološko in strateško vodenje, kot tudi spremljanje kakovosti interakcij.

2 Svetovalne kompetence – specifične strokovne veščine

2.1 POZNAVANJE IN RAZUMEVANJE PODROČJA

- a) Ima poglobljeno tehnično znanje na splošnem in specializiranem področju svetovanja.
- b) Ima strokovne izkušnje na področju uporabe.
- c) Uporablja poglobljeno poznavanje dinamike v skupinah in socialnih sistemih klientov.
- d) Zaveda se priložnosti in omejitev svetovalnega področja.
- e) Zavezan je k učenju in razumevanju sociokulturnih vplivov na področju uporabe.

2.2 EVALVACIJA

- a) Realno oceni potencial za razvoj in spremembo v socialnih sistemih klientov.
- b) Pozna zakonsko podlago za delovne dogovore, ki velja v državi, v kateri deluje.
- c) Seznanjen je s specifičnimi kriteriji, ki veljajo za svetovalno prakso pri nudenju svetovalnih storitev na njegovem področju uporabe.
- d) Zaveda se svojih močnih področij in omejitev kot transakcijsko analitični svetovalec.

2.3 SNOVANJE IN PREDSTAVLJANJE SVETOVALNEGA KONCEPTA

- a) Organizira različna področja svetovalne prakse in pisno ter ustno predstavlja svoje delo v razumljivi obliki, pri čemer poudarja svoje svetovalne prioritete.
- b) Seznanja se z različnimi pristopi k reševanju vprašanj in problemov, ki nastajajo na njegovem področju, od začetnega kontakta pa do zaključka svetovanja.
- c) Seznanjen je z drugimi svetovalnimi pristopi poleg transakcijske analize in zna presoditi, kdaj

bi lahko prišli v poštev.

2.4 VZPOSTAVLJANJE IN VZDRŽEVANJE SVETOVALNEGA ODNOSA

- a) Pozna in uporablja načela in strokovno etiko, ki jo narekuje EATA/ITAA.
- b) Ima zadosten vpogled v lasten referenčni okvir, da lahko zagotavlja odprtost in preglednost v odnosu s klienti.
- c) Seznanjen je z načeli medsebojnega spoznavanja in vzpostavljanja zaupnega odnosa s klienti in njihovimi socialnimi sistemi.
- d) Komunicira po načelu odnosa OK-OK.
- e) Omogoča delovni odnos s klientom in njegovim socialnim sistemom.
- f) Ima sposobnost sprejemati in delati s čustvi, mislimi in vedenji na fleksibilen način, ki ustreza klientovi osebnosti.

2.5 ANALIZA SVETOVALNE SITUACIJE

- a) Pri začetnih srečanjih izbere ustrezno metodo za zbiranje ustreznih podatkov in registracijo zgodovine primera.
- b) Za analizo svetovalnega primera uporablja transakcijsko analizo in druge teorije.
- c) Zna uporabiti zbrane podatke, da viru ustrezno definira problem in ga jasno predstavi klientu ali klientovemu socialnemu sistemu.
- d) Upošteva, spoštuje in razume sociokulturne vplive na svetovalca, klienta ali klientov socialni sistem.

2.6 DELO S SVETOVALNIMI DOGOVORI

- a) Seznanjen je z dogovornim delom v transakcijski analizi in ga zna strokovno uporabiti.
- b) Sposoben je razložiti koncept dogovora v transakcijski analizi glede na specifični problem.
- c) Zna vzpostaviti primerne svetovalne dogovore s posamezniki in različnimi sestavami skupin.
- d) Dela na podlagi dogovora in ga po potrebi dopolnjuje.
- e) Med procesom in po njem dogovor evalvira skupaj s klientom.

2.7 NAČRTOVANJE IN IZVAJANJE INTERVENCIJ

- a) Sposoben je v soglasju z dogovorom načrtovati svetovalni proces.
- b) Teorijo in veščine transakcijske analize in tudi druge pristope je sposoben uporabiti za izdelavo strategij za reševanje problemov.
- c) Pri delu s klientom ali klientovim socialnim sistemom uporablja učinkovite intervencije, s katerimi spodbuja avtonomijo.
- d) Ima sposobnost uporabiti vrsto intervencij, ki so primerne za specifično svetovalno situacijo, tako pri delu s posamezniki kot s skupinami.
- e) Dela s klientovim egostanjem Odrasli ter iz egostanja Odrasli vzpostavlja stik s klientovim Otrokom in Staršem.

2.8 OSREDINJANJE NA VIRE

- a) Sposoben je uporabljati klientova močna področja in graditi na njih kot na gibalno spremembo.
- b) Identificira obstoječe vire v klientu ali klientovem socialnem sistemu ter jih integrira v

svetovalni proces.

c) Ima delovno poznavanje drugih lokalnih virov v skupnosti, ki so lahko klientu ali klientovemu socialnemu sistemu v podporo; to vključuje medicinsko, psihiatrično, psihoterapevtsko oskrbo in druge storitve.

2.9 OBVLADOVANJE KRIZNIH SITUACIJ

a) Identificira krizno situacijo in izvede ustrezne intervencije.

b) Kadar je potrebno, kliente v krizi ali stiski brez omahovanja usmeri k ustreznemu strokovnjaku.

c) Klientom daje zaščito in varstvo.

2.10 SPREMLJANJE KAKOVOSTI DELA IN STROKOVNEGA NAPREDKA

a) Hrani jasno in natančno dokumentacijo o svetovalnem procesu, ki ustreza strokovnim in zakonskim zahtevam.

b) Ima jasne kriterije za evalvacijo učinkovitosti svetovalnega dela, rutinsko reflektira svoje delo in uporablja rezultate kot orodje za osebni in strokovni razvoj.

c) V svetovalnem delu izraža razumevanje ekonomskih okoliščin.

d) Razmišlja o svoji vlogi svetovalca in se identificira kot transakcijski analitik svetovalec.

e) Z obiskom tečajev in konferenc ter prebiranjem strokovne literature pospešuje svoj strokovni razvoj.

f) Za spremljanje kakovosti svojega dela se poslužuje strokovnih supervizij.

5.3.2 Temeljne kompetence na področju izobraževanja

Z uporabo svojega znanja in razumevanja teorije transakcijske analize bo transakcijski analitik na področju izobraževanja uporabljal sposobnosti, ki sledijo v nadaljevanju.

SPLOŠNI POGOJI

- Znanje teorije TA in njene uporabe v izobraževanju.
- Primerjanje in razlaga relevantnih edukacijskih teorij iz perspektive TA.
- Opis lastne vizije izobraževanja, kako ta korelira s TA in kako to oseba promovira v drugačnem okolju, z upoštevanjem zgodovinskega, kulturnega in izobraževalnega konteksta, v katerem deluje.
- Poznavanje etičnega kodeksa ITAA/EATA, sposobnost uporabe le-tega v izobraževalnem okolju, demonstracija etične in strokovne kompetentnosti. »Izobraževalno okolje« vključuje, vendar ni omejeno na: izobraževanje staršev, predšolsko, šolsko izobraževanje, izobraževanje odraslih in izobraževanje skupnosti, delo z mladimi, poklicno in strokovno usposabljanje – v formalnem in neformalnem pogledu.

IZOBRAŽEVALNI ODNOS

Z odnosom Jaz sem OK-Ti si OK bo TA učitelj:

- a) vzpostavljaj odnos medsebojnega spoštovanja, izražal skrb, empatijo, skladnost, toplino in odprtost ter spodbujal osebno moč in avtonomijo;
- b) izražal entuziazem in spoštovanje potreb ter interesov učenca in predmeta učenja.
- c) se bo na spoštljiv način vedel do sebe in drugih, vključno z zavedanjem in občutljivostjo do drugačnih referenčnih okvirov, kultur in socialnih norm;
- d) razumel pomembnost in občutljivost izobraževalnega odnosa v razvoju učenca in drugačnosti preostalih odnosov;
- e) demonstriral zavedanje meja učiteljeve vloge (vključno s situacijami, v katerih odgovarja na potrebe učenca);
- f) z empatijo do študentovega referenčnega okvira z njim ustvaril edukacijsko zvezo, ne da bi izgubil stik z lastnim referenčnim okvirom ali cilji izobraževalne situacije;
- g) demonstriral moč, zaščito, dovoljenje in razumevanje ter pokazal razumevanje njihovih funkcij in pomembnosti, kot tudi funkcij in pomembnosti prakse.

TEORIJA TRANSAKCIJSKE ANALIZE

- a) Artikulira razumevanje osnovne teorije TA in njeno uporabo v izobraževalni praksi, vključno s strouki (potrditvami), analizo egostanj (strukturalno in funkcionalno), analizo transakcij, igrami, reketi, skripti, kot je opisano v pomembnejših besedilih TA. Razume tudi teorijo s področja razvoja otrok, odraslih in skupin ter transfer in kontratransfer iz edukativne perspektive TA.
- b) opiše različne TA-šole in pokaže njihovo uporabo v izobraževalnem okolju.
- c) Razlaga izobraževalno prakso v terminologiji TA in pokaže, kako metodologija manifestira koncepte TA.
- d) Uporabi teorijo TA za razumevanje učnega procesa.

DOGOVORI

- a) Razlaga in uporablja koncept dogovora ali tri- ali večstranskih dogovorov iz izobraževalne perspektive TA.
- b) Uvaja dogovore za različne vrste izobraževalnih okolij za razmišljanje o zavedanju potreb, ciljev, konteksta, kulture in meja vsakega sistema.
- c) Spremlja, revidira in, kadar je to potrebno, nadgrajuje pogajanja o dogovorih.

NAČRTOVANJE

- a) Ocenjuje izobraževalne in razvojne potrebe skupin in posameznikov.
- b) Določa namen in cilje programa z namenom, da izpolni ocenjene potrebe ali zahteve udeležencev.
- c) Oblikuje program, ki dosega postavljeni namen in cilje.
- d) Oblikuje osnovna pravila ter se o njih dogovori s skupino.
- e) Demonstrira razumevanje skupinskega procesa in ustrezno načrtuje različne stopnje v skupinskem procesu.
- f) Razume in (situaciji ustrezno) uporablja različne vodstvene sloge.
- g) Demonstrira zavedanje o različnih učnih slogih in njihovih implikacijah za načrtovanje in jih identificira za posameznike in skupine.
- h) Načrtuje predajanje vsebine na različne načine z namenom spodbujanja učnega procesa.
- i) Oцени učne rezultate in njihov pomen za načrtovanje in prakso v prihodnosti.

IMPLEMENTACIJA

- a) Deluje s pozicije OK-OK.
- b) Skozi dogovor s skupino spodbuja učni proces, tako da zagotovi soglasje ali dogovarjanje o temeljnih pravilih.
- c) Uporablja in situaciji ustrezno aplicira načela izobraževanja odraslih ali izbere primerno pedagoško.
- d) Daje dovoljenje in zaščito za učenje, razmišljanje, izzivanje, dvom, rast in spremembo.
- e) Demonstrira integracijo in uporabo konceptov TA v praksi.
- f) Predstavlja, uporablja in uči koncepte TA, kot je to primerno za implementacijo programa.
- g) Uporablja samozavedanje v ustreznih intervencijah TA, vključno s samorazkrivanjem.
- h) V interakcijah deluje usklajevalno.
- i) Spodbuja motivacijo in kreativnost, avtonomijo in zdravje ter v tem procesu študente/udeležence stroukira za udeleženoost, sodelovanje in spoštovanje do drugih članov skupine.
- j) Prepozna in ustrezno odgovori na igre, diskaunte, križne in prikrite transakcije ter povabila v simbiozo.
- k) Upošteva kulturni skript organizacije in prepozna, kako ta lahko vpliva na proces učenja.
- l) Prispeva teoretične razlage, ki študentom pomagajo razumeti lastno vedenje.
- m) Razlikuje neposredno in posredno učenje in se odloči, kdaj je katero primernejše.

OSEBNOSTNE LASTNOSTI

- a) Izkazuje pripadnost filozofiji TA.
- b) Izkazuje samorefleksijo, skladnost in sposobnost poslušanja.
- c) Vzdržuje in oblikuje OK-pozicijo skozi spoštovanje, zavedanje, zanesljivost, strokovnost in integriteto.
- d) Oblikuje osebno in socialno vizijo in cilje učenja.
- e) Pozna lastne prednosti in omejitve, kot tudi tiste v izobraževalnem okolju.
- f) Ustrezno se sooča in pravilno ravna z razkrojevalnim procesom v skupini.
- g) Razume zahteve po osebnem zavedanju in razvoju ter izkazuje željo po učenju, rasti in spremembi.
- h) Sprejema povratne informacije, se sooča z osebnimi zadevami in obiskuje osebno terapijo, kadar je to potrebno za proces razvoja v učinkovitega učitelja TA.

5.3.3 Temeljne kompetence na področju organizacijske TA

Transakcijski analitiki na področju dela z organizacijami (CTA-O) morajo imeti osnovno stopnjo izobrazbe, ki je relevantna za predmet dela, ali primerljiv obseg strokovnih izkušenj na tem področju. Poleg tega morajo imeti splošno znanje s področja ekonomije, financ, sociologije, psihologije in prava, ki jim TA doda svojo dimenzijo. CTA (ki so lahko svetovalci, učitelji, managerji ali vodje zunaj organizacije ali v njej) so tako sposobni prepoznati potrebe korporacije, organizacije ali institucije in so sposobni oceniti, ali imajo veščine, potrebne za pomoč. Klient CTA je lahko poleg posameznika tudi (kot je npr. opisano v študiji primera pri opravljanju izpita) organizacija ali skupina, ki deluje v organizaciji in s katero strokovnjak dela ločeno. Povezava z razvojem organizacije kot celote mora biti razvidna. Pri odločanju, ali so dovolj kompetentni za opravljanje določene naloge, morajo biti CTA sposobni načrtovati in oblikovati intervencije, dosegati cilje in jih evalvirati. V Bernovi terminologiji to pomeni večati avtonomijo organizacije – njeno učinkovitost, vzdržljivost in zmogljivosti za razvoj.

Nadaljnje besedilo je razdeljeno na področja kompetentnosti, ki jih potrebuje CTA-O in ki jih vsebuje zgoraj opisani proces. CTA-O mora biti sposoben opravljati spodaj opisano, s tem da transakcijsko analizo uporablja kot pristop in hkrati kot proces razmišljanja.

1. RAZUMEVANJE STROKOVNEGA KONTEKSTA

Transakcijski analitik na področju dela z organizacijami mora biti sposoben:

- a) razumeti procese sprememb v organizacijah, ki odsevajo socioekonomsko in politično realnost, referenčne okvire, sisteme, kulture, odnose ter vpliv organizacije na posameznika in nasprotno;
- b) imeti ustrezno sposobnost ocenjevanja lastnih kompetenc in možnosti priporočil;
- c) razmišljati in podajati znanje o teoretičnih modelih, še zlasti s področja transakcijske analize, ter s tem odgovarjati na potrebe organizacije;
- d) se povezovati na mikro- in makroravni, s posamezniki in celotno organizacijo ter pri tem upoštevati in analizirati tako celoto kot posamezne dele;
- e) z uporabo konceptov transakcijske analize razmišljati o teh vidikih.

2. LJUDJE IN SISTEMI

Transakcijski analitik na področju dela z organizacijami mora biti sposoben:

- a) poznati in uporabljati modele dela z ljudmi v sistemih;
- b) pokazati razumevanje sistemskih in osebnih vidikov in vplivati na raven in učinke intervencij;
- c) obvladovati kompleksnost, dajati prednost ključnim točkam ter se nanje osredinjati;
- d) obvladovati mejo med organizacijskimi cilji in osebnimi potrebami;
- e) pokazati zavedanje o interakcijah med podsistemi, vključno z lastnim svetovalnim sistemom;
- f) razlikovati med individualnim in skupinskim učnim procesom ter povezovati procese s trgom, zaposlenimi in preživetjem organizacije;
- g) o teh vidikih razmišljati skozi koncepte transakcijske analize.

3. DOGOVARJANJE IN EVALVACIJA

Transakcijski analitik na področju dela z organizacijami mora biti sposoben:

- a) izbrati ustrezne avtoritete, s katerimi sklepa dogovore;
- b) uporabljati večnivojske in večstranske dogovore;
- c) prepoznati ključne zahteve organizacije ali posameznika, da lahko izvede ustrezne intervencije;
- d) natančno določiti nabor intervencijskih možnosti;
- e) določiti metode za integracijo različnih učnih in evalvacijskih priložnosti;
- f) izdelati učinkovit izbor opcij, ki spodbujajo enakost možnosti in doseganje uspehov;
- g) o teh vidikih razmišljati skozi koncepte transakcijske analize.

4. NAČRTOVANJE IN IMPLEMENTACIJA

Transakcijski analitik na področju dela z organizacijami mora biti sposoben:

- a) doseganja zastavljenih učnih ciljev;
- b) ocenjevanja učinkovitosti programov;
- c) upoštevanja vsebin in ravnotežja med različno dolgimi programi;
- d) prepoznavanja potencialnih problemov v načrtih in razvoja realnih idej za odpravo teh problemov;
- e) uporabe in prilagajanja zunanjih virov z upoštevanjem omejitev, ki jih postavljajo avtorske pravice;
- f) pogovora o načrtih v kritičnih razvojnih fazah;
- g) dogovarjanja in upoštevanja časovnih okvirov;
- h) o teh vidikih razmišljati skozi koncepte transakcijske analize;
- i) načrtovanja in implementacije projektnega vodenja.

5. USTVARJANJE POZITIVNE IN VARNE KLIME TER UČNE KULTURE

Transakcijski analitik na področju dela z organizacijami mora biti sposoben:

- a) argumentirati svoje interakcije in pojasniti, v kolikšni meri je to spodbudilo komuniciranje med vsemi stranmi;
- b) pokazati, da je upošteval dejavnike, ki zagotavljajo varno klimo in kulturo, kot na primer:
 - a. aktivno poslušanje in dajanje povratne informacije udeležencem,
 - b. spodbujanje udeležencev k spraševanju in razpravi,
 - c. podpiranje načela OK-OK,
 - d. splošno stroukiranje;
- c) prepoznati omejitve v komunikaciji zaradi okoljskih, socialnih in kulturnih razlogov;
- d) biti mora nediskriminatoren pri svojem delu in to stališče uporabljati na način, ki je skladen z njegovo vlogo, politiko organizacije in zakonodajo;
- e) o teh vidikih razmišljati skozi koncepte transakcijske analize.

6. UPRAVLJANJE SKUPINSKE DINAMIKE

Transakcijski analitik na področju dela z organizacijami mora biti sposoben:

- a) ohranjati ravnovesje med skupinskim procesom in zastavljeno nalogo;

- b) spodbujati enakomerno udeleženoost;
- c) prepoznati in delati s tistimi, ki se nalogi izogibajo;
- d) izpostaviti stereotipiziranje individualnih vlog in vedenja v skupini ter ta spoznanja konstruktivno uporabiti z namenom spodbujanja učenja;
- e) prepoznati različne tipe skupin;
- f) razumeti ključne teoretične modele skupinskega dela;
- g) oblikovati, vzdrževati in razpuščati skupine;
- h) upoštevati moč in avtoriteto v skupinah in delati s tem;
- i) o teh vidikih razmišljati skozi koncepte transakcijske analize.

7. EVALVACIJA INTERVENCIJ

Transakcijski analitik na področju dela z organizacijami mora biti sposoben:

- a) poiskati načine za evalvacijo intervencij in izboljšanja kakovosti le-teh;
- b) razložiti obseg in namen intervencij;
- c) slediti diskusijam glede evalvacije in izboljšanja kakovosti na izbranem področju;
- d) jasno določiti, kaj bo predmet evalvacije in kako je treba zbrati potrebne informacije;
- e) o teh vidikih razmišljati skozi koncepte transakcijske analize.

8. EVALVACIJA LASTNEGA DELA

Transakcijski analitik na področju dela z organizacijami mora biti sposoben:

- a) oceniti lastno delo z vidika zastavljenih ciljev in kriterijev;
- b) se zavedati svojega vpliva na druge;
- c) sprejeti povratno informacijo na pozitiven način ter oceniti njeno vrednost in pomembnost;
- d) postaviti jasne in realne cilje za lasten razvoj glede na zastavljene prioritete;
- e) o teh vidikih razmišljati skozi koncepte transakcijske analize.

9. OBRAVNAVANJE ETIČNIH VPRAŠANJ

Transakcijski analitik na področju dela z organizacijami mora biti sposoben:

- a) zavedanja nejasnih meja pri delu z organizacijami;
- b) razprave in utemeljevanja etičnega vedenja v organizaciji in uporabe/zlorabe vloge svetovalca v odnosu do različnih vlog v organizaciji;
- c) varovanja in upoštevanja zaupnosti informacij o zaposlenih, ki mu jih je posredovala uprava;
- d) upoštevanja in razmisleka o etičnem kodeksu, ki ga narekuje ITAA/EATA.

5.3.4 Temeljne kompetence na področju psihoterapije

Z uporabo svojega znanja in razumevanja teorije transakcijske analize mora transakcijski analitik psihoterapevt pokazati sposobnosti, ki sledijo v nadaljevanju.

1. SPLOŠNI POGOJI

- a) Razumeti teorije TA in njihovo uporabo v psihoterapiji posameznikov ali parov, družin in skupin.
- b) Oceniti klienta in se informirano odločiti glede tega, ali ga bo sprejel v terapijo, upoštevajoč poznavanje preostalih aktualnih možnosti terapije, klientu predstaviti različne možnosti in mu pomagati pri odločitvi glede nadaljnjih korakov.
- c) Poznati etični kodeks, ki ga narekuje ITAA/EATA, pri svojem delu izražati etično in strokovno kompetentnost ter hkrati upoštevati zakonske določbe, ki urejajo področje psihoterapije.
- d) Biti sposoben umestiti TA v širše področje psihoterapije.
- e) Se zavedati pomena in implikacij kulturne in socialne različnosti v terapevtski sobi in zunaj nje.

2. TERAPEVTSKI ODNOS

- a) Izkazovati spoštljiv odnos do sebe in drugih.
- b) Razumeti pomembnost terapevtskega odnosa, njegovega vpliva na spremembo, naravo tega odnosa in razliko do vseh drugih oblik odnosov.
- c) Izražati razumevanje in empatijo do klienta, njegovih simptomov in samoomejevalnega skripta, kot tudi sposobnost za posredovanje tega vpogleda klientu tako, da se ta počuti razumljenega.
- d) Imeti zmožnost za razumevanje fenomenologije druge osebe, pri tem pa omejiti svoj referenčni okvir, brez izgube stika z lastno izkušnjo.
- e) Biti sposoben samorefleksije, uporabljati samozavedanje ter ustrezno samorazkrivanje.
- f) Razumeti razvojna vprašanja, fenomen transferja in kontratransferja ter uporabljati transakcijsko analizo za obdelavo problematičnih tem. To vključuje tudi pripravljenost, da se v odnosu med terapevtom in klientom lahko razvije transfer in da terapevt klientova regresivna stanja obravnava ustrezno in terapevtsko. Terapevt mora razumeti tudi svoj kontratransfer in omejitve, ki jih ta prinaša, vendar biti hkrati sposoben, da ga konstruktivno uporabi.
- g) Spoštljivo se mora vesti do sebe in drugih ter izkazovati občutljivost do različnih referenčnih okvirov, kulture in socialnih norm, obenem pa upoštevati vpliv, ki ga imajo v terapevtski sobi odnosi med temi različnostmi.
- h) Izkazovati moč, dajati zaščito in dovoljenja ter razumeti pomembnost le-teh.
- i) Komunicirati skladnost v interakcijah.

3. TEORIJA TRANSAKCIJSKE ANALIZE

- a) Izražati razumevanje osnovne teorije TA in njene uporabe v klinični praksi, kot je opisana v TA-prispevkih, vključno s strukturalno analizo, igrami, reketi, analizo skripta in otrokovim razvojem.
- b) Opisati uporabo vseh pomembnih smeri TA in demonstrirati poznavanje trenutnega razvoja, vključno s podobnostmi in razlikami med pristopi.
- c) Izkazovati razumevanje teorij TA pri delu s skupinami.
- d) Izvajati intervencije, ki jih je mogoče razložiti z vidika teorije in prakse TA.

4. DOGOVARJANJE

- a) Izkazovati razumevanje nujnosti jasnega poslovnega dogovarjanja, kot tudi sposobnosti za pogajanja o dogovorih.
- b) Imeti sposobnost za doseganje vzajemnega razumevanja vloženega dela pri pogajanjih s klienti ter formulirati ustrezen delovni dogovor. To vključuje razumevanje in spoštovanje razlike med dogovorom o socialnem nadzoru in dogovorom o avtonomiji, ki dovoljuje tako intrapsihično kot interpersonalno spremembo ter omogoča razgradnjo omejujočih skriptov in razreševanje zastojev.

5. NAČRTOVANJE: DIAGNOSTIKA IN SMER OBRAVNAVE

- a) Opisati kompleksen sistem diagnostike z uporabo standardnih konceptov TA.
- b) Izkazovati razumevanje psihiatričnih diagnostičnih sistemov, ki se uporabljajo v državi izvajanja terapije (npr. DSM, ICD).
- c) Osmisliti izkušnje klienta z uporabo konceptov TA na način, ki ohranja odnos Jaz sem OK-ti si OK.
- d) Izkazovati zavedanje in se znati odzvati na tvegane in škodljive dejavnike zase, za klienta in za druge.
- e) Klientu pomagati pri prepoznavanju in imenovanju samoomejujočih vzorcev mišljenja, čustvovanja in vedenja ter pri odločanju o tem, ali je sprememba potrebna ali ne.
- f) Konceptualizirati razvoj splošnega psihoterapevtskega načrta in pri tem uporabljati teorijo TA glede na individualne posebnosti, s katerimi se bo ukvarjal.

6. IMPLEMENTACIJA: PSIHOTERAPEVTSKI PROCES

- a) Izkazovati sposobnost za natančno fenomenološko opazovanje klienta in svoje ugotovitve uporabiti kot osnovo za terapevtsko hipotezo, ki se navezuje na teorijo in filozofijo TA.
- b) Imeti sposobnost, da skupinski proces uporabi kot učinkovito intervencijo.
- c) Izbrati intervencije v skladu s fazo, v kateri se nahajata terapija in terapevtski dogovor.
- d) Izvajati pravočasne intervencije.
- e) Prepoznavati skriptne vsebine, ki nastanejo med terapevtsko seanso; k njim pristopati ustrezno glede na fazo, v kateri se nahaja terapija (na primer skriptni signali, vabila k igram, odpisovanje, drajversko vedenje), in se ukvarjati z njimi.
- f) Izkazovati sposobnost za evalvacijo učinkov intervencij ter to informacijo uporabiti za ažuriranje hipotez in načrtovanje nadaljnjih intervencij.
- g) Spodbujati klientovo avtonomijo in uporabo njegovih osebnih virov.

7. OSEBNOSTNE LASTNOSTI

- a) Izkazovati predanost filozofiji transakcijske analize v vsebinah, kot so vera v zmožnost posameznika, da prevzame odgovornost zase, razumevanje posameznikovih načinov bivanja ter odzivanje na posameznikovo sposobnost za rast in spremembo.
- b) Biti na voljo za etičen in intimen stik, vključno s samorazkrivanjem.
- c) Izkazovati zavezo k nenehnemu osebnostnemu in strokovnemu razvoju, še zlasti k razvoju avtonomije, vključno s sposobnostjo zavedanja, spontanosti in intimnosti, tako da terapevtske intervencije ne podležejo vplivu skriptnih odločitev.

- d) Prepoznavati lastne omejitve pri psihoterapevtskem delu.
- e) Uporabljati intuicijo in kreativnost v odzivanju na terapevtske situacije.
- f) Izkazovati razumevanje močnih področij in omejitev osebnih virov.
- g) Sposobnost iskanja pomoči in učinkovita uporaba le-te.
- h) Izkazovati sposobnost samorefleksije.